

Factors associated with health behaviors among hypertensive patients at Phrae hospital, Phrae Province

Thanyarat Senathum¹ Narong Chaitiang^{2*} Patipat Vongruang²
Kittiya Thaitawad² Sunanta Tangnitipong² Tepnaruemit Medhanavin²
Saengchai Wungmanakul² Vichai Thianthavorn²

Abstract

Received: May 12, 2020; accepted: June 8, 2020

This cross-sectional descriptive research aimed to study factors associated with health behaviors among hypertensive patients at Phrae hospital. Sample consisted of 380 cases, selected by accident random sampling method. Data were collected by using questionnaires, with statistical analysis for percentage, mean, standard deviation and chi-square.

Results of the study showed that majority of the sample were female (51.3%), older than 60 years old (53.2%), under universal health coverage scheme (74.2%), duration of treatment from 5 – 15 years (57.6%), with primary education (67.1%), having personal illnesses (64.5%), with monthly incomes less than 5,000 baht (53.2%). The sample having knowledge and health behaviors at a moderate level (50.2% and 45.5%), and having a high level of attitude related to hypertension (52.6%). Analysis of association indicated that sex, age, medical treatment coverage rights, duration of treatment, educational level, average monthly income, and attitude were significantly related to health behaviors ($p\text{-value} \leq 0.05$), however, personal illnesses and knowledge about hypertension were not associated with health behaviors.

In conclusion, most patients had a moderate level of health behaviors. Since age, treatment coverage rights, educational level, average monthly income, duration of treatment, sex, and attitude were associated with health behaviors. Therefore, patients, caregivers, and related agencies should be aware of the importance of promoting appropriate health behaviors.

Keywords: Health behaviors, hypertensive patients, patients

¹ Pharmacy technician, Phrae hospital, Phrae Province

² Lecturer, School of Medicine, University of Phayao.

*Corresponding author: narongku69@gmail.com

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร์ จังหวัดแพร่

ธัญญรัตน์ เสนาธรรม¹ ณรงค์ ใจเที่ยง^{2*} ปฎิพัทธ์ วงศ์เรือง² กิตติยา ไทยธวัช²
สุนันทา ตั้งนิตพิงศ์² เทพนฤมิตร เมธนาวิน² แสงชัย วงศ์มานะกุล² วิชัย เทียนถาวร²

บทคัดย่อ

วันที่รับบทความ 12 พค. 2563; วันที่ตอบรับบทความ 8 มิย.2563

การศึกษาเชิงพรรณนา แบบตัดขวาง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร์ จังหวัดแพร่ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติไคสแควร์

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.3 มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 53.2 มีสิทธิ์การรักษาเป็นสิทธิ์หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ร้อยละ 74.2 อยู่ในช่วงระยะเวลาการรักษา ระหว่าง 5 – 15 ปี ร้อยละ 57.6 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 67.1 มีโรคประจำตัว ร้อยละ 64.5 และมีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 53.2 มีระดับความรู้และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 50.2 และ 45.5 มีทัศนคติเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 52.6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า เพศ อายุ สิทธิ์การรักษา ระยะเวลาในการรักษา ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และทัศนคติ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-value} \leq 0.05$ ส่วนโรคประจำตัวรวมและความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพ

สรุป ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงส่วนใหญ่มีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีอายุ สิทธิ์การรักษา ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาในการรักษา เพศ และทัศนคติ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมสุขภาพ ดังนั้น ตัวผู้ป่วย ผู้ดูแล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงความสำคัญ และส่งเสริมให้เกิด พฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ : พฤติกรรมสุขภาพ, ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง,ผู้ป่วย

¹ เจ้าหน้าที่งานเภสัชกรรม โรงพยาบาลแพร์ จังหวัดแพร่

² อาจารย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

*ผู้ส่งบทความ: narongku69@gmail.com

บทนำ (Introduction)

โรคความดันโลหิตสูงเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของประชากรทั่วโลกโดยมีผู้เสียชีวิตจากโรคความดันโลหิตสูงถึง 7.5 ล้านคน และมีผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงเกือบ 1 พันล้านคน คาดว่าในปี 2568 ความชุกของผู้ป่วยจะเพิ่มขึ้นเป็น 1.56 พันล้านคน(ณัฐฉัตร พันธ์มุง, 2562) สำหรับประเทศไทยโรคความดันโลหิตสูงยังคงเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญเช่นกัน โดยพบคนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปเป็นโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นจาก 10 ล้านคนตั้งแต่ปีพ.ศ.2552-2557 (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค, 2561) โรคความดันโลหิตสูงถือเป็น “ฆาตกรเงียบ” (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค, 2562) เนื่องจากเป็นภาวะที่ไม่มีสัญญาณเตือนหรืออาการแสดงให้เห็น ดังนั้นผู้ป่วยจำนวนมาก จึงมักไม่รู้ตัว มาก่อน ภาวะความดันโลหิตสูงหากไม่ได้รับการรักษาอย่างถูกต้องและถูกวิธี จะเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะอื่น ๆ ตามมาได้ สถานการณ์โรคความดันโลหิตสูงในประเทศไทย จากข้อมูลของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า ในปี พ.ศ. 2556-2560 อัตราการป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงต่อประชากร 100,000 คน เพิ่มขึ้นจาก 12,342 เป็น 14,926 (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค, 2561) จากข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ (2562) พบว่า ในปี พ.ศ. 2559 - 2562 มีจำนวนผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นจาก 17,606 คน เป็น 18,494 คน (เพิ่มขึ้น 888 คน) และจากการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ปี ย้อนหลัง (พ.ศ.2560-2562) ของโรงพยาบาลแพร่ พบว่า โรคความดันโลหิตสูงเป็นโรคที่มีรหัสวินิจฉัยสูงที่สุด เป็นอันดับหนึ่ง การสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงต้องยึดถือปฏิบัติ ตนให้ตนเองมีพฤติกรรมทางด้านสุขภาพในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูง เช่น การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การพักผ่อนและผ่อนคลายทางด้านจิตใจ และทำกิจกรรมอื่นๆในชุมชน สังคม ตลอดจนจนปฏิบัติตามในการรับประทานยาให้ถูกต้องและตรงตามเวลา เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนที่จะตามมา เช่น เบาหวาน ซึ่งหากผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงไม่ปฏิบัติตามหรือมีพฤติกรรมที่ถูกต้องจะทำให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขหรือโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่ทำให้เสียค่าใช้จ่ายทางด้านสุขภาพสูงขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อผลการวิจัยนี้จะได้นำไปพัฒนาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงให้ถูกต้องและมี

ประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อลดมูลค่าของการใช้ยาในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มีภาวะโรคอื่นร่วมด้วยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)

เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร์ จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการศึกษา (Method)

การศึกษานี้เป็นรูปแบบการศึกษาเชิงพรรณนา แบบตัดขวาง (Cross-sectional Descriptive Study) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัยในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร์ โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จากจำนวนผู้ป่วยทั้งหมด 20,313 ได้ขนาดตัวอย่างทั้งหมด 380 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วน โดยที่ส่วนที่ 1 จำนวน 7 ข้อ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกตอบ ประเมินความรู้ โดยใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนน ดังนี้ มีคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 47 ขึ้นไป มีความรู้ในระดับสูง มีคะแนนระหว่าง 35 - 46 มีความรู้ในระดับปานกลาง และมีคะแนนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 34 มีความรู้ในระดับต่ำ ส่วนที่ 3 จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง แบ่งเกณฑ์คะแนนของทัศนคติ โดยการใช้การแบ่งแบบอิงเกณฑ์ เป็น 3 ระดับ คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 65 มีทัศนคติอยู่ในระดับสูง มีคะแนนระหว่าง 53 - 64 มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง และมีคะแนนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 52 มีทัศนคติอยู่ในระดับต่ำ และส่วนที่ 4 จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง แบ่งเกณฑ์คะแนนพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โดยการใช้การแบ่งแบบอิงเกณฑ์ เป็น 3 ระดับ คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 64.7 มีพฤติกรรม

สุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตในระดับสูง มีคะแนนระหว่าง 57.4 – 64.6 มีพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตในระดับปานกลาง และมีคะแนนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 57.3 มีพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตอยู่ในระดับต่ำ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยการหาความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้ว ทำการตรวจสอบความถูกต้องและตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ มีค่า IOC = 0.78 และการหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้โดยเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ศึกษาโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยที่ค่าเชื่อมั่นของพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลแพร่ จังหวัดแพร่ Cronbach's Alpha Coefficient เท่ากับ .751

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ในการอธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง และพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร่ จังหวัดแพร่ และ สถิติวิเคราะห์ (Analysis Statics) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร่ จังหวัดแพร่ โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square test)

ผลการศึกษา (Results)

จากการศึกษาพบว่าจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 380 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.3 มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 53.2 มีสิทธิ์การรักษาเป็นสิทธิ์หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ร้อยละ 74.2 ระยะเวลาการรักษาอยู่ในช่วงระหว่าง 5 – 15 ปี ร้อยละ 57.6 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 67.1 มีโรคประจำตัว ร้อยละ 64.5 และมีรายได้ต่อ

เดือนน้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 53.2 กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 50.2 มีทัศนคติเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงอยู่ในระดับสูง ร้อย ละ 52.6 และมีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 45.5 รองลงมา มีระดับ พฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 28.9

ตาราง แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง (n=380)

ปัจจัย	พฤติกรรมสุขภาพ			χ^2	df	p-value
	ต่ำ จำนวน(%)	ปานกลาง จำนวน(%)	สูง จำนวน(%)			
เพศ				8.841	2	.012*
ชาย	66(60.0)	80(46.2)	39(40.2)			
หญิง	44(40.0)	93(53.8)	58(59.8)			
รวม	110(100.0)	173(100.0)	97(100.0)			
อายุ(ปี)				25.077	4	.000*
น้อยกว่า 40 ปี	5(4.5)	10(5.8)	8(8.2)			
41-60 ปี	31(28.2)	67(38.7)	57(58.8)			
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	74(67.3)	96(55.5)	32(33.0)			
รวม	110(100.0)	173(100.0)	97(100.0)			
สิทธิ์การรักษา				21.897	4	.000*
บัตรทอง	92(83.6)	134(77.5)	56(57.7)			
สิทธิสวัสดิการ	14(12.7)	34(19.7)	31(32.0)			
จ่ายเงินเอง	4(3.6)	5(2.9)	10(10.3)			
รวม	110(100.0)	173(100.0)	97(100.0)			
ระยะเวลาในการรักษา				19.974	4	.001*
น้อยกว่า 5 ปี	27(24.5)	62(35.8)	52(53.6)			
5 – 15 ปี	78(70.9)	101(58.4)	40(41.2)			
มากกว่า 15 ปี	5(4.5)	10(5.8)	5(5.2)			
รวม	110(100.0)	173(100.0)	97(100.0)			
ระดับการศึกษา				29.370	4	.000*
ประถมศึกษา	88(80.0)	121(69.9)	46(47.4)			
มัธยมศึกษา	10(9.1)	19(11.0)	13(13.4)			
อุดมศึกษา	12(10.9)	33(19.1)	38(39.2)			

ปัจจัย	พฤติกรรมสุขภาพ			χ^2	df	p-value
	ต่ำ จำนวน(%)	ปานกลาง จำนวน(%)	สูง จำนวน(%)			
รวม	110(100.0)	173(100)	97(100.0)			
โรคประจำตัวร่วม				5.509	2	.064
ไม่มี	35(31.8)	56(32.4)	44(45.4)			
มี	75(68.2)	117(67.6)	53(54.6)			
รวม	110(100.0)	173(100.0)	97(100.0)			
รายได้ต่อเดือน (บาท)				45.359	4	.000*
น้อยกว่า 5,000	82(74.5)	92(53.2)	28(28.9)			
5,001 – 10,000	15(13.6)	47(27.2)	31(32.0)			
มากกว่า 10,000	13(11.8)	39(19.7)	38(39.2)			
รวม	110(100.0)	173(100.0)	97(100.0)			
ความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง				5.065	4	.281
ระดับต่ำ	4(3.6)	6(3.5)	2(2.1)			
ระดับปานกลาง	61(55.5)	90(52.0)	41(42.3)			
ระดับสูง	45(40.9)	77(44.5)	54(55.7)			
รวม	110(100.0)	173(100.0)	97(100.0)			
ทัศนคติเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง				11.061	4	.026*
ระดับต่ำ	4(3.6)	5(2.9)	5(5.2)			
ระดับปานกลาง	37(33.6)	76(43.9)	53(54.6)			
ระดับสูง	69(62.7)	92(53.2)	39(40.2)			
รวม	110(100.0)	173(100.0)	97(100.0)			

หมายเหตุ *p-value $\leq$ 0.05

อภิปรายผล (Discussion)

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วย โรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลแพร่ ได้แก่ เพศ อายุ สิทธิการรักษา ระยะเวลาในการรักษา ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และทัศนคติเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลแพร่ ได้แก่ โรคประจำตัวอื่นร่วม ความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง

เพศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร่ สอดคล้องกับ กัลยารัตน์ แก้ววันดี และคณะ(2558) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูนพบว่า เพศมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับจุฑาภรณ์ ทองญวน (2558) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มาใช้บริการโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี พบว่า เพศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มาใช้บริการโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานีอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผลการวิจัยนี้พบว่าเพศหญิงมีพฤติกรรมสุขภาพในการปฏิบัติตนดีกว่าเพศชาย

อายุ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร่ สอดคล้องกับ สุภาพร พูลเพิ่ม (2554) ศึกษาปัจจัยที่มีส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ในเขตตำบลขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับ สุมาพร สุจำนง และคณะ (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการตนเองของผู้ป่วยความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลตลาดขวัญ จังหวัดนนทบุรี พบว่าอายุ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารและพฤติกรรมการออกกำลังกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ผลการวิจัยนี้พบว่าผู้ป่วยที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จะมีการดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้น ส่วนผู้ป่วยความดันโลหิตสูงอายุระหว่าง 41-60 ปี เป็นวัยทำงานจึงไม่มีเวลาในการดูแลสุขภาพตนเองไม่ปฏิบัติตนในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูง

สิทธิ์การรักษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร่ จังหวัดแพร่ สอดคล้องกับปิยะนุช ชัยสวัสดิ์ และคณะ(2559) ได้ศึกษาการใช้บริการสุขภาพตามสิทธิ์ของผู้สูงอายุตำบลลิหาราว อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า สิทธิ์ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการสุขภาพตามสิทธิ์ของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$ และสอดคล้องกับ ทัศนุชา ทั่นวงศ์ และคณะ (2559) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ

การมารับบริการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยโรคเรื้อรังในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเครือข่ายสุขภาพอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า สิทธิการรักษามีความสัมพันธ์กับการมารับบริการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยโรคเรื้อรังอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยนี้พบว่า สิทธิที่มีพฤติกรรมดีที่สุดคือสิทธิจ่ายเงินเอง เนื่องจากการมาพบหมอในแต่ละครั้งหากเกิดโรค ค่าใช้จ่ายจะสูง จึงต้องมีการปฏิบัติตนให้มีระดับความดันโลหิตสูงอยู่ในระดับปกติ ส่วนสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้านั้นจะมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพน้อยที่สุดเพราะถือว่าเป็นการรักษาฟรี ไม่ปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพและป้องกันโรคความดันโลหิตสูง

ระยะเวลาในการรักษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร่ สอดคล้องกับ พิษญา เปรื่องปราชญ์ (2558) ศึกษาในกลุ่มผู้ป่วยความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบางปลาร้า บ้านนิคมพัฒนา จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ระยะเวลาที่ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และไม่สอดคล้องกับประภาส ชามาก และคณะ(2558) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ต.คลองรี อ.สทิงพระ จ.สงขลา พบว่าระยะเวลาที่ป่วยไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยนี้ พบว่า ระยะเวลาในการรักษาช่วง 5-15 ปี เป็นช่วงการรักษาให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงมีพฤติกรรมสุขภาพดี และหากมีการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามคำแนะนำของแพทย์ภายในระยะเวลาการรักษา น้อยกว่า 5 ปีจะทำให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงมีสุขภาพดีขึ้นเนื่องจากสามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปตามหลักการในการดูแลพฤติกรรมสุขภาพทำให้สามารถควบคุมระดับความดันโลหิตสูงได้ และลดค่าใช้จ่ายในการรักษา

ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร่ สอดคล้องกับ จุฑาภรณ์ ทองญวน (2558) ได้ศึกษาในกลุ่มผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มารับบริการโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี พบว่าระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ สอดคล้องกับ สุภาพร พูลเพิ่ม (2554) ได้ศึกษาผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ในเขตตำบลชีเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยนี้ พบว่า

ระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีการดูแลสุขภาพดี และพบว่าระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษามีการดูแลสุขภาพไม่ดี โดยพบว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษามีการปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพระดับต่ำ และเป็นผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงจำนวนมาก

รายได้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร่ สอดคล้องกับ จุฑาภรณ์ ทองณวน (2558) ศึกษาในกลุ่มผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มารับบริการโรงพยาบาล สุราษฎร์ธานี พบว่ารายได้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับสุภาพร พูลเพิ่ม (2554) ศึกษาในกลุ่มผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ในเขตตำบลชี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่ารายได้เฉลี่ยของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยนี้ พบว่า ระดับรายได้ตั้งแต่ 15,000 บาทส่งผลให้ผู้ป่วยความดันโลหิตสูงมีพฤติกรรมสุขภาพดี และผู้ป่วยที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท ส่งผลให้มีพฤติกรรมสุขภาพ ไม่ดี

โรคประจำตัวอื่นร่วม ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร่ ไม่สอดคล้องกับสุมาพร สุจ่านง และคณะ (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการตนเองของผู้ป่วยความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตลาดขวัญ จังหวัดนนทบุรี พบว่าภาวะแทรกซ้อนจากโรคความดันโลหิตสูงมีความสัมพันธ์เฉพาะกับพฤติกรรม การออกกำลังกายของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) และไม่สอดคล้องกับขวัญตา บุญวาส และคณะ(2559) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการของครอบครัวผู้ป่วยความดันโลหิตสูงที่มีโรคร่วมในเขตเทศบาลนครตรัง พบว่าพฤติกรรมสุขภาพครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการของครอบครัวผู้ป่วยความดันโลหิตสูงที่มีโรคร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร่ จังหวัดแพร่ สอดคล้องกับอนัญญา คูอาริยะกุล และฉลองรัตน์ มีศรี (2560) พบว่าปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ป่าเช่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และสอดคล้องกับกรณิการ์ การีสรรพ และคณะ (2562) ได้ศึกษาใน

กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็น โรคความดันโลหิตสูง พบว่าความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ ($r = .09, p = .447$)

ทัศนคติเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลแพร์ สอดคล้องกับปฐญาภรณ์ ลาขุน (2554) ได้ศึกษาผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มารับบริการแผนกผู้ป่วยนอกอายุรกรรม โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ พบว่าทัศนคติเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับ ประภาส ขำมาก และคณะ (2558) พบว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ผลการวิจัยนี้ พบว่า ผู้ป่วยที่มีทัศนคติดีจะส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงอยู่ในระดับดี และจากผลการวิจัยพบว่าผู้ป่วยที่มีทัศนคติปานกลาง จะมีพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเอง ได้ดีกว่าผู้ป่วยที่มีทัศนคติดีและต่ำ ดังนั้นไม่ว่าจะมีทัศนคติดีหรือไม่ดี ก็มีความสัมพันธ์ที่ทำให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงดูแลสุขภาพของตนเอง ซึ่งจากตารางความสัมพันธ์พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ p-value .026

สรุปผลการวิจัย (Conclusion)

กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่ง ร้อยละ 45.5 มีพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการดูแลตนเองจากโรคความดันโลหิตสูงในระดับปานกลาง โดยผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ สิทธิการรักษา ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาในการรักษา และทัศนคติ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมสุขภาพผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงของโรงพยาบาลแพร์

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

1. จากการศึกษาพบว่าผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงมีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา และรายได้น้อย ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ป่วยไม่ดูแลสุขภาพตนเองในการป้องกันความดันโลหิตสูง และอาจจะส่งผลกระทบต่อการรักษาโรคเป็นระยะเวลานานมากขึ้น ดังนั้นอาจจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับการให้สุขศึกษา และการปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง การให้การรับรู้และตระหนักถึงการดูแลสุขภาพป้องกันโรคเพื่อให้

ผู้ป่วยเห็นความสำคัญในการรักษา ตลอดจนการติดตามผลการดูแลและปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพของกลุ่มผู้ป่วยเพื่อให้เกิดการปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม

2. ควรมีโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงให้กับผู้ป่วยอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนจัดให้กลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรค เข้าร่วมกิจกรรมโครงการด้วย ทั้งนี้จะเริ่มตั้งแต่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง ผู้ที่มีความเสี่ยงในการเกิดโรค และผู้ที่สนใจ โดยให้การรับรู้การเกิดโรค ความรุนแรงของโรค โอกาสการเกิดโรค และอุปสรรคของโรค เพื่อให้ตระหนักถึงการดูแลสุขภาพ และจะทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคไม่ติดต่อของจังหวัดแพร่

3.การให้ความสำคัญต่อโรค NCD โดยหน่วยงานระดับจังหวัดและสร้างเป็นนโยบายการป้องกันโรคระดับจังหวัดเพื่อลดอัตราการเกิดโรคและสร้างเสริมสุขภาพให้กับประชาชนในจังหวัดแพร่ โดยนโยบายดังกล่าวเริ่มจากกลุ่มผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่รักษาอยู่ในโรงพยาบาลแพร่ ในการสร้างพฤติกรรมสุขภาพการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การผ่อนคลาย พักผ่อน และการปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์อย่างเคร่งครัด

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรณิการ์ การิสรพ์ พรทิพย์ มาลาธรรม และนุชนาฏ สุทธิ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพ ความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงและพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง. ราชบัณฑิตยบาลสาร.(25)3 : 280 - 295
- กัลยารัตน์ แก้ววันดี วราภรณ์ ศิริสว่าง และจิตติมา กตัญญู.(2558) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน . รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15:13-23.
- กลุ่มพัฒนาระบบสาธารณสุข สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค. (2561). ประเด็นสารรณรงค์วันความดันโลหิตสูงโลก ปี2561 [ออนไลน์] Retrieved from :<http://www.thaincd.com/document/file/info/non-communicable>.

ขวัญตา บุญวาศ และคณะ (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการของครอบครัวผู้ป่วยความดันโลหิตสูงที่มีโรคร่วมในเขตเทศบาลนครตรัง. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข 26(3): 144 – 156.

จุฑาภรณ์ ทองญวน (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยความดันโลหิตสูงที่มารับบริการโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการแพทย์เขต 11. 29(2) : 195-201.

ณัฐฉิวรรณ พันธมุง, อลิสร่า อยู่เลิศลบ, และสรารุณรัตน์ ลัทธิต. (2562). ประเด็นสารรณรงค์วันความดันโลหิตสูงโลก ปี2562.วันความดันโลก2562.สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค. Retrieved from <https://pr.moph.go.th/?url=pr/detail/2/07/127178/>

ทีนุชา ทันวงศ์ และคณะ (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมารับบริการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยโรคเรื้อรังในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเครือข่ายสุขภาพอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ 9(31) : 26-36.

ปิยะนุช ชัยสวัสดิ์. (2559). "การใช้บริการสุขภาพตามสิทธิของผู้สูงอายุ ตำบลวิหารขาว อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี." วารสารการพยาบาล 18(2): 42 - 50.

ประภาส ขำมาก. (2558). "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง." วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้ 2(3): 74 - 91.

ปฐญาภรณ์ ลาคุน. (2554). พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มารับบริการแผนกผู้ป่วยนอกอายุรกรรม โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพศึกษา มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร.

พิชญ์ เบื้องปรารถ. (2558). "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางปลาร้า บ้านนิคมพัฒนา จังหวัดปราจีนบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครินทร์. ฉะเชิงเทรา.

สุภาพร พูลเพิ่ม. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในเขตตำบลขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา. 5(2): 49 – 54.

สุมาพร สุจํานงค์ มณีรัตน์ ชีระวิวัฒน์ และนิรัตน์ อิมามี. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการตนเองของผู้ป่วยความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดขัวญ จังหวัดนนทบุรี.

วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ 29(2): 20 – 30.

สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค.(2562). ความดันโลหิต วัดก่อน รู้ก่อนป้องกันได้.

จุลสาร คร.สัมพันธ์ กรมควบคุมโรค.6(4):1-8. Retrieved from

<https://ddc.moph.go.th/uploads/publish/962020191223152713.pdf>

สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.(2562). ประเด็นสารณรงค์วันความ

ดันโลหิตสูงโลก ปี2562 [ออนไลน์] Retrieved from:

<https://pr.moph.go.th/?url=pr%2Fdetail%2F2%2F07%2F127178%2F&fbclid=IwAR0sKZ0s1aCmi3aRhqd0L7MQ2CnUq45dFvN0zTWyutyOGvHLR9LyrDeGarw>

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ กลุ่มรายงานมาตรฐาน. (2563). ข้อมูลเพื่อตอบสนอง

Service Plan สาขาโรคไม่ติดต่อ (NCD DM, HT, CVD) [ออนไลน์] Retrieved from:

<https://pre.hdc.moph.go.th/hdc/main/index.php>.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ กลุ่มรายงานมาตรฐาน. (2563). ข้อมูลเพื่อตอบสนอง Service Plan สาขา

โรคไม่ติดต่อ (NCD DM,HT,CVD) [ออนไลน์] Retrieved from:

<https://pre.hdc.moph.go.th/hdc/main/index.php>.

อนัญญา คูอาริยะกุล และฉลองรัตน์ มีศรี. (2560). ความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความ

ดันโลหิตสูงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่าเป้า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิติถ์.วารสาร

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิติถ์ 9(2): 28 – 40.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.

Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610.

Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In

Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement New York: Wiley &

Son; .p. 90-5.